

6/8

Viktorianismens ursprung

EN ENGELSK författarinna, *Muriel Jaeger*, har tagit upp ett gammalt och roligt, men aldrig systematiskt behandlat problem, varför upplysningstidens irreligiositet, lätt-sinne och individualism efterträddes av det viktorianska skedets fromhet, korrekthet och konformitet: *Before Victoria* (Chatto and Windus, 18 shilling). Hon har emellertid inte den grundlighet och den skärpa som behövs för uppgiften; det är rätt få relevanta fakta som kommer fram, och mest blir det ur kända biografier hämtade historietter om Wilberforce, Hannah More, Melbourne, Byron och andra pittoreska figurer från tiden före och närmast efter Viktorias tronbestigning. För att lämna ett bidrag av vikt till belysningen av den omskrivna attitydförändringen krävs en socialstatistisk och socialhistorisk undersökning, som här ej alls försöks; det krävs också att skilda socialgrupper och miljöer hålles isär och att man inte ser det engelska folket från monarken till lantarbetaren som en enda person, snabbt omvänd till gudsfruktan och dygd. Kanske är hela problemet till stor del ett skenproblem; möjligen gällde förändringen i huvudsak blott hovet och en grupp aristokrater, som blivit särskilt uppmärksammade, möjligen kommer intrycket av förändring väsentligen därav att den förmögna medelklassen med en viss puritansk anstrykning i början av 1800-talet blir större, politiskt och socialt mera betydelsefull och mera observerad av historieskrivningen än tidigare. Det i handböcker och även i vetenskapliga specialskrifter vanliga talet om att en period avlöses av en annan med högst olika karaktäristika bygger ofta på sådana slarviga och uppiggande generaliseringar.

H T-n

6/8

Hr Möllers synpunkter är av intresse. Vi instämmer helt i tanken att fred kan tryggas blott genom en världsfederation och att alla demokratier bör hålla det målet leandande. Men ett mål i samma mening som kommunismens strävan till världsherravälde är inte en världsfederation för demokratierna och kan inte inom överskådlig tid väntas bli det. De enskilda staterna vill behålla sin självständighet, och de kan inte av mäktigare demokratier genom våld eller tryck tvingas att kapitulera; det vore att bryta mot de grundsatsar vi verkar för. Uppbyggandet av en federation stöter, även om alla stater i princip skulle önska den, på utomordentliga svårigheter. Skall varje stat ha en röst — vilket underligt nog ofta ansetts demokratiskt — eller skall rösterna fördelas efter folkmängd? I sistnämnda fall blir småstaterna betydelselösa och Indien eller Kina får vida fler röster än USA eller England. Andra mera komplicerade system för maktfördelningen, såsom en kombination av folkmängd, rikedom och militär styrka, har framkastats, men att nå en lösning som tillfredsställer alla synes nästan hopplöst. Demokratierna kan naturligtvis inte godta en federation som i realiteten skulle göra kommunismens och den tredje ståndpunktens statsblock till deras herrar. Det var besvärligt att nå en uppgörelse mellan de nära sammanhörande staterna i Nordamerika för 170 år sedan; att nå en sådan uppgörelse för en värld i motsättning och konflikt är omöjligt.

7/8

Vilhelm Moberg har i ovanstående artikel tagit upp en rad principiella och mera speciella eller personliga problem som är av stort intresse. Jag skall i mina kommentarer inte följa Moberg från punkt till punkt, utan söka klarlägga min egen uppfattning i de berörda frågorna. Först tar jag upp de punkter där jag helt eller i stort sett är ense med Moberg. Som jag framhåll i en ledande artikel den 13 juli synes mig Radiotjänst vara obenägen att ta upp aktuella och särskilt starkt omstridda frågor till debatt. Moberg talar särskilt om rättsaffärerna. För min del kan jag nämna en rad andra frågor som kanske särskilt framförts av Dagens Nyheter men som, därom är jag övertygad, åtminstone under vissa skeden väckt ett ganska allmänt och stort intresse. I utrikespolitiken kan jag nämna frågan om anslutning till Atlantpaktens, frågan om förbud mot atomvapen, frågan om Sveriges behov av atomvapen och frågan om avspänningen öst-väst sedan sommaren 1955. Bland inrikespolitiska diskussionsämnen kan jag nämna frågorna om den svenska demokratis ställning till det kommunistiska partiet, statskyrkan och statskicket. Mitt intryck är — jag kan inte bevisa dess riktighet — att Radiotjänst åtminstone i flera av dessa fall varit ovillig att anordna en debatt därför att man på regeringshåll, kanske också inom partiledningarna, inte önskade en sådan. Det är emellertid möjligt att Radiotjänst också mött sådana svårigheter när det gällt anskaffandet av representativa debattörer att den av detta skäl inte tagit upp frågorna. Att det skulle föreligga någon föreskrift eller någon kon-